

บทที่ 1

บทนำ

สภาพปัจจุบันและปัญหา

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย และนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาไว้ดังนี้

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน...

มาตรา 43 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

มาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษา อบรม ให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ

และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติความมุ่งหมาย หลักการจัด และแนวการจัดการศึกษาของชาติไว้ ดังนี้

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้

เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

จากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ดังกล่าว แสดงให้เห็นเจตนารมณ์แห่งกฎหมายสำคัญของชาติทั้ง 2 ฉบับ ในการมุ่งปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้คนไทยทั้งปวงได้รับสิทธิและโอกาสที่จะเรียนรู้และฝึกอบรมได้ตลอดชีวิตอย่างเท่าเทียมกัน และอย่างมีคุณภาพ โดยยึดถือผู้เรียนสำคัญที่สุด และต้องจัดกระบวนการศึกษาที่ส่งเสริมให้สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ เร่งรัดการพัฒนาวงศ์ความรู้ด้านต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู พร้อม ๆ กับการส่งเสริม รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ โดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ปรับและพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของไทยและสังคมโลก

ผลกระทบจากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาและกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ทำให้สังคมไทยต้องก้าวสู่สังคมยุคสมัยโลกาภิวัตน์และมีแนวโน้มที่สังคมโลก พัฒนาเป็นสังคมเศรษฐกิจยุคใหม่ที่เป็นเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge - Based Economy : KBE) อันเป็นสังคมที่ใช้ความรู้และนวัตกรรมเป็นปัจจัยหลักในการผลิตและการพัฒนา เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของแต่ละประเทศ การพัฒนาความรู้และการเรียนรู้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาปัจเจกบุคคลให้เป็นทุนและกำลังคน ที่เกื้อกูลต่อการยกระดับมาตรฐานการครองชีพให้สูงขึ้น และเป็นกำลังสำคัญที่จะเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน ในกิจกรรมการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศ พร้อมกับการมุ่งพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาให้สังคมไทยเป็นสังคมที่พึงประสงค์ “เป็นสังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ” ในสามด้านคือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544)

เพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างมีความเข้มแข็งและคุณภาพในระยะต่อจากนี้ไป จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมการศึกษา การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพ และขีดความสามารถของคนไทย ในระยะของการใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 – 2559) จึงกำหนดเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาในสองประเด็นสำคัญ คือ พัฒนาชีวิตของคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

จากเจตนารมณ์ของกฎหมายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของชาติดังกล่าว ทำให้รัฐมุ่งมั่นพัฒนาและปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข ที่มีปัญญาเป็นทุนในการที่จะพัฒนาตนเองและสังคมไทยอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

แต่จากสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาของไทยต้องยอมรับว่า ในภาพรวมของการจัดการศึกษายังประสบปัญหาอย่างมากที่ต้องเร่งรัดและพัฒนา โดยเฉพาะปัญหาด้านคุณภาพของการจัดการศึกษา แม้แต่ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีนโยบายแห่งรัฐต้องจัดให้กับคนไทยทุกคนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่ห่างไกลในเกาะแก่งและแหล่งทุรกันดาร เยาวชนและชุมชนยังย่อมประสบปัญหาในด้าน โอกาสและคุณภาพในการจัดการศึกษากว่าเขตพื้นที่ใด ๆ ของประเทศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาตระหนักในบทบาท ภารกิจ ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและเป็นสถาบันผลิตและพัฒนาครูที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของภาคใต้และของประเทศ ซึ่งได้ดำเนินการผลิตและพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษา สนองความต้องการของสังคมและชุมชนในเขตบริการ อันได้แก่ จังหวัดสงขลา สตูล และพัทลุง ซึ่งเป็นเขตภูมิภาคที่สำคัญเพราะอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญต่อการพัฒนา การท่องเที่ยวของประเทศ และเป็นทั้งแหล่งอุตสาหกรรม การบริการ การท่องเที่ยว การศึกษาของภาคใต้ โดยเฉพาะในเขตจังหวัดสตูลซึ่งเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลที่งดงาม มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่หลากหลายและผสมผสานได้อย่างสงบสุข มีแนวโน้มเป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศและมีชื่อเสียงในระดับโลก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเสริมสร้างปัญญาและความเข้มแข็งให้กับครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา เยาวชนและชุมชน เพื่อสนองตอบต่อนโยบาย การปฏิรูปการศึกษาและรองรับการขยายตัวของการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนในเกาะแก่งห่างไกลที่เป็นเขตท่องเที่ยวสำคัญ

ของจังหวัด ประเทศ และสังคมโลกด้วย อันได้แก่ โรงเรียนบ้านเกาะอาดัง ซึ่งตั้งอยู่บนเกาะหลีเป๊ะ หมู่ที่ 7 ตำบลเกาะสาหร่าย จังหวัดสตูล โดยอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเลตะรุเตา ซึ่งจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่เยาวชนในเขตดังกล่าว ที่ส่วนใหญ่เป็นชาวเลกลุ่มอุรักลาไวย์ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน มีขีดความสามารถที่จะพัฒนาเยาวชนและชุมชนให้เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข รักท้องถิ่น สามารถสืบสานวิถีชีวิตของชาวเล รวมทั้งสามารถสร้างงาน สร้างชาติ สร้างตน ไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของเกาะ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวตามนโยบายสำคัญของรัฐ โดยไม่ต้องทิ้งถิ่นฐาน วัฒนธรรมดั้งเดิม หรือเป็นภาระของประเทศ เนื่องจากปัญหาการปรับตัวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อการดูแล อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของเกาะด้วย

การศึกษาวิจัยและพัฒนาโรงเรียนห่างไกลในเกาะแก่งและแหล่งทุรกันดาร : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเกาะอาดัง โดยการสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาแห่งชาติ จึงมีความจำเป็นและจะมีส่วนช่วยผลักดันให้เกิดการพัฒนาและความร่วมมือระหว่างครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน และกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียน รวมทั้งผู้ปกครอง ประชาชน และองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนและชุมชน และจะสามารถร่วมเป็นเครือข่ายในกระบวนการผลิต พัฒนาครู และวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านการผลิตครู การศึกษา และการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนของโรงเรียนห่างไกลในเกาะแก่งและแหล่งทุรกันดาร โรงเรียนบ้านเกาะอาดัง
2. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนห่างไกลในเกาะแก่งและแหล่งทุรกันดาร โรงเรียนบ้านเกาะอาดัง
3. เพื่อพัฒนาโรงเรียนห่างไกลในเกาะแก่งและแหล่งทุรกันดาร โรงเรียนบ้านเกาะอาดัง ให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. โรงเรียนบ้านเกาะอาดัง สามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน

2. โรงเรียนบ้านเกาะอาดัง เป็นแหล่งเรียนรู้และสามารถสืบสานวิถีชีวิตของคนไทย ชาวเล ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศ ให้มีความสมดุลกับผลกระทบที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมและด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

3. ได้รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนและชุมชนห่างไกลในเกาะแก่งและแหล่งทุรกันดาร ที่จะนำไปศึกษาและพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและชุมชนอื่น ๆ ของประเทศ

4. ได้รูปแบบการพัฒนากุศลกรและสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันผลิตครู โรงเรียนและชุมชนในท้องถิ่น ในการพัฒนาการศึกษาและชุมชนซึ่งสามารถนำไปพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและชุมชนอื่นต่อไป

5. บทเรียนและองค์ความรู้จากการร่วมพัฒนาโรงเรียน มหาวิทยาลัยและโรงเรียน สามารถประยุกต์ใช้ในการผลิตบัณฑิตทางการศึกษาและพัฒนาสถานศึกษาในชุมชนเกาะแก่ง ห่างไกลหรือทุรกันดาร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาโรงเรียนห่างไกลในเกาะแก่งและแหล่งทุรกันดาร กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านเกาะอาดัง มีขอบเขตในการศึกษาดังนี้

1. ประชากรและกรณีศึกษา คณะวิจัยเลือกแบบเจาะจงโรงเรียนบ้านเกาะอาดัง สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสตูล เป็นโรงเรียนกรณีศึกษาด้วยเหตุผลที่เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่บน พื้นที่เกาะหนึ่งในจำนวนสิบ โรงของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสตูล และเป็นโรงเรียนที่อยู่ ห่างไกลจากชายฝั่งมากที่สุด การคมนาคมไม่สะดวก ไม่สามารถเดินทางติดต่อได้ตลอดปี จะสามารถเดินทางโดยทางเรือ อย่างสะดวก ปลอดภัย เฉพาะฤดูที่ไม่มีมรสุม คือระหว่างเดือน พฤศจิกายนจนถึงเดือนมีนาคมเท่านั้น จึงกำหนดเป็นโรงเรียนกันดารในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามประกาศของกระทรวงการคลัง

2. ประเด็นที่ศึกษา จะทำการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านเกาะอาดัง และพัฒนาตามความต้องการของโรงเรียนและชุมชนของโรงเรียนคือชุมชนบ้านเกาะหลีเป๊ะเท่านั้น

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา จะดำเนินการศึกษาและพัฒนาในช่วงปีงบประมาณ

2547

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โรงเรียนห่างไกลในเกาะแก่ง หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ตั้งอยู่บนพื้นที่เกาะ และมีระยะห่างจากชายฝั่งมากกว่า 30 กิโลเมตร

2. โรงเรียนกัณดาร หมายถึง โรงเรียนในสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีสภาพตามหลักเกณฑ์ ของประกาศกระทรวงการคลัง ที่กำหนดหลักเกณฑ์ดังนี้

1. การคมนาคมไม่สะดวก

2. ไม่มีรถยนต์หรือรถยนต์โดยสารไปมาได้ตลอดปีในฤดูฝนหรือมรสุม การคมนาคมถูกตัดขาดไม่น้อยกว่า 30 วัน โดยเฉลี่ยทำให้รถยนต์หรือรถยนต์ไม่สามารถโดยสารไปมาได้ตลอดปี

3. มีโรคภัยไข้เจ็บชุกชุม หมายถึง มีไข้มาเลเรียชุกชุม โดยมีผู้ป่วยเป็นโรคมาเลเรียสูงกว่า 16 ราย ต่อประชากร 1,000 คน

